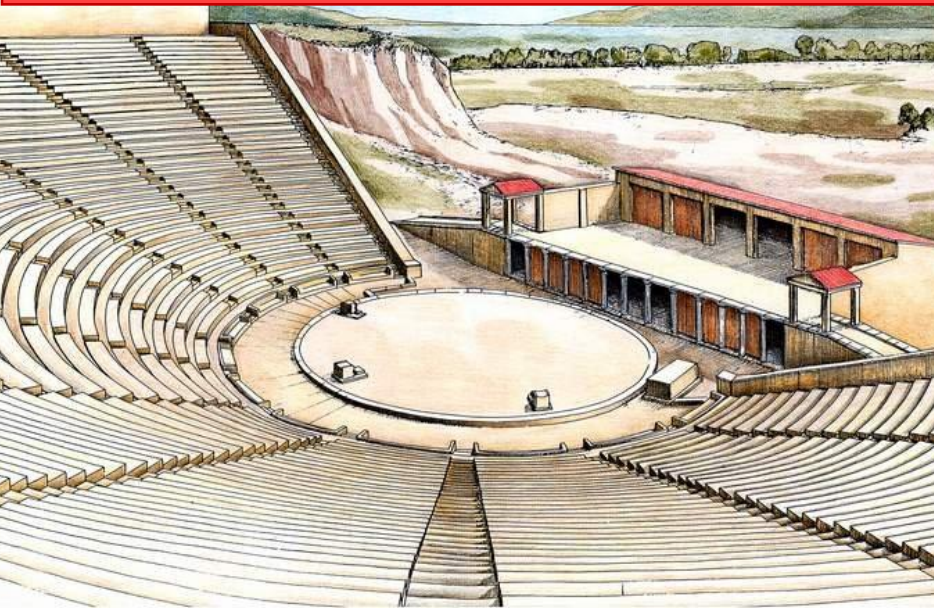

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

2017

**“ΖΩΝΤΑΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ”**

**ΤΙΤΛΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ: ANIMATING
ANCIENT ART IN KINDERGARDEN**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΕΙΡΗΝΗ ΝΙΚΟΛΕΤΑ

Α.Μ.: 2770

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: ΣΩΤΗΡΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ΣΕΛ.1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ΣΕΛ.3
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ.....	ΣΕΛ.5
ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ.....	ΣΕΛ.11
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ.....	ΣΕΛ.12
ΘΕΑΤΡΟΛΟΓΙΑ.....	ΣΕΛ.29
ΠΩΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΥΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.....	ΣΕΛ.32
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ.36
ΠΗΓΕΣ.....	ΣΕΛ.37

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η νηπιακή ηλικία είναι μια κρίσιμη περίοδος για την αντίληψη του νηπίου. Η διδασκαλία της τέχνης στη ζωή του παιδιού παίζει σημαντικό ρόλο, διότι αποκτούν προσωπικές εμπειρίες που χρησιμεύουν ως πηγές καλλιτεχνικής έμπνευσης. Επομένως, η επαφή των παιδιών με οποιαδήποτε μορφή τέχνης είναι σημαντική. Μια μορφή τέχνης είναι το αρχαίο θέατρο. Τα νήπια μέσω του αρχαίου θεάτρου θα γνωρίσουν τα κύρια μέρη του, όπως το κοίλον, η ορχήστρα και η σκηνή. Θα μάθουν για το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου το οποίο είναι το πιο γνωστό, όπως επίσης για την τεχνική στήριξη, δηλαδή, για τους μηχανισμούς, προσωπεία και την ηχητική των αρχαίων ελληνικών θεάτρων. Θα μπορέσουν να ανακαλύψουν τα 29 κορυφαία αρχαία θέατρα της Ελλάδας (αρχαίο θέατρο Αμφιλοχίου Άργους, Επιδαύρου, Αμβρακία (μεγάλο-μικρό), Αμφίπολης, Βεργίνας, Αχαρνών, Γόρτυνας, Δελφών, Δημητριάδος, Δήλου, Διόνυσου, Ωδείο Θεσσαλονίκης, Θορικού, Ικαρία Αττικής, Κατσιώπης (μεγάλο), Μινωικό Ανάκτορο Κνωσού, Ισθμού-Κεφάλου Κω, Λάρισας Α΄, Μεσσήνης, Μυτιλήνης, Ωδείο Ρόδου, Αρχαία πόλη Σάμου, Μινωικό Ανάκτορο Φαιστού). Ωστόσο, και μέσα από διάφορες δραστηριότητες μπορούμε να <<ζωντανέψουμε>>αυτή την αρχαία τέχνη. Μερικές από αυτές είναι η κατασκευή ανθρώπινης φιγούρας, επίσκεψη σε μουσεία, πινακοθήκες και γκαλερί, όπως επίσης και την κατασκευή του χώρου(θεάτρου) όπως την βίωσαν τα νήπια μέσω της επίσκεψης. Τέλος, μέσω της αρχαίας τέχνης τα νήπια

θα κατανοήσουν τα τεχνουργήματα της κουλτούρας μας και καταλήγουμε έτσι να αποκτήσουν και την προσωπική αίσθηση του εαυτού τους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: τέχνη, νήπιο, θέατρο

SUMMARY

Infancy is a crucial period for the infant's perception. The teaching of art in the child's life plays an important role because they acquire personal experiences that serve as sources of artistic inspiration. Therefore, children's contact with any form of art is important. An art form is the ancient theater. Toddlers through the ancient theater will experience its main parts, such as the hollow, the orchestra and the stage. They will learn about the ancient theater of Epidaurus, which is the most famous, as well as the technical support, that is, the mechanisms, masks and sound of the ancient Greek theaters. They will be able to discover the 29 top ancient theaters of Greece (Ancient theater Amfilochi Argos, Epidaurus, Amvrakia, Amphipolis, Vergina, Acharnes, Gortyn, Delphi, Dimitrios, Dilos, Thessaloniki, Katsiopi (large), Minoan Palace of Knossos, Isthmos-Kefalos Kos, Larissa I, Messinis, Mytilene, Rhodes Conservatory, Ancient Samos, Minoan Palace of Phaistos). However, and through various activities, we can "live" this ancient art. Some of them are the construction of a human figure, a visit to museums, galleries and galleries, as well as the construction of the theater as it was experienced by the infants through the visit. Finally, through ancient art, infants will understand the artefacts of our culture and end up gaining a personal sense of their own.

KEYWORDS: Art, toddler, theater

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προσχολική ηλικία είναι μια κρίσιμη περίοδος για την ανάπτυξη της αντίληψης του παιδιού. Οι αντιληπτικές εμπειρίες εκτός του το ότι διαμορφώνουν την βάση στην οποία στηρίζεται η ανάπτυξη των εννοιών στο παιδί, αποτελούν επίσης την πηγή του συναισθήματος και του συγκινησιακού νοήματος. Όταν διδάσκουμε την τέχνη στα παιδιά, πρέπει να επισημαίνουμε τις ομοιότητες που υπάρχουν ανάμεσα στις προσωπικές εμπειρίες τους που χρησιμεύουν ως πηγές καλλιτεχνικής έμπνευσης και στις πηγές απ' όπου οι καλλιτέχνες αντλούν έμπνευση. Οι αρχαίοι Έλληνες στοχαστές, σχεδόν στο σύνολό τους, αντιμετώπισαν συστηματικά και με συνέπεια τα αισθητικά ζητήματα. Στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν την τέχνη ως φαινόμενο στη ζωή του ανθρώπου, (Σαπφώ, Ξενοφάνης, Ηράκλειτος, Εμπεδοκλής, Γοργίας, Πλάτων, Αριστοτέλης) έθεσαν εύστοχα ερωτήματα, έδωσαν αξιοσημείωτες ερμηνείες και ορισμούς, με πειστικά επιχειρήματα για την ομορφιά και την τέχνη, δημιουργώντας έτσι, ένα επιπλέον τομέα της φιλοσοφίας, την αισθητική φιλοσοφία.

Η επαφή των παιδιών του νηπιαγωγείου με την τέχνη είναι αρκετά σημαντική. Την τέχνη στην οποιαδήποτε μορφή της. Μουσική, χορός, ζωγραφική, γλυπτική κλπ. Ειδικά τα παιδιά που ζουν σε μικρά επαρχιακά μέρη και που είναι δύσκολο να επισκεφθούν κάποιο μουσείο ή να έρθουν σε επαφή με οποιαδήποτε μορφή τέχνη. Είναι λοιπόν στο χέρι μας να φέρουμε τα παιδιά αυτά σε επαφή με διάφορες μορφές τέχνης και οφείλουμε να το κάνουμε. Ποτέ δεν μπορούμε να ξέρουμε σε ποια τάξη κρύβεται ένα αυριανό αστεράκι που θα αλλάξει τον κόσμο της τέχνης. Άλλωστε η προσχολική ηλικία είναι η ηλικία που μπορούμε να κάνουμε ένα παιδί να αγαπήσει την τέχνη αφού πρώτα τη γνωρίσει. Καλό είναι λοιπόν να δίνουμε στα παιδιά που συναντάμε την ευκαιρία:

- να ακούσουν διαφορετικά είδη μουσικής, τα ζουζούνια και το mazoo and the zoo, είναι η εύκολη λύση αλλά είναι κάτι που μπορούν να το ακούσουν και στο σπίτι. Εμείς μπορούμε να τους προσφέρουμε και **άλλου είδους ακούσματα** από κλασική μουσική έως σύγχρονη **κλασική μουσική**, από τον **Χατζιδάκι** και το **Θεοδωράκη** που είναι η μουσική κληρονομιά μας έως τον **Yannίπου** κάνει γνωστή την Ελλάδα σε όλο τον κόσμο, από **ταπαραδοσιακά δημοτικά** μας έως **σύγχρονα κομμάτια** ορχηστρικά και μη...
- να δουν πίνακες ζωγραφικής που αυτό πολύ εύκολα μπορεί να γίνει καθώς για κάθε θέμα με το οποίο ασχολούμαστε στην τάξη, υπάρχουν πίνακες ζωγραφικής σχετικοί. Είτε μιλάμε για διατροφή, είτε μιλάμε για το σώμα, είτε μιλάμε για τις εποχές, είτε μιλάμε για τα συναισθήματα...

- να δουν φωτογραφίες από γλυπτά και από μουσεία γενικότερα και να καταλάβουν έστω και ενστικτωδώς γιατί ο άνθρωπος γίνεται καλύτερος μέσα από την τέχνη και γιατί η επαφή μας με τις όποιες μορφές τέχνης μπορεί να γίνει απόλαυση...
- να μάθουν για τις διάφορες τεχνοτροπίες που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες και να δοκιμάσουν και εκείνα να «δουλέψουν» με διαφορετικά υλικά και είδη (ειδικά πάνω στη ζωγραφική)
- να ανακαλύψουν τη χαρά που κρύβει η δημιουργία...

Δεν θεωρώ ότι αυτά είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοστούν στη πράξη. Χρειάζεται ίσως περισσότερη δουλειά από εμάς για να γνωρίσουμε **πρώτα εμείς** το αντικείμενο που θέλουμε να διδάξουμε. Γνωρίζουμε άλλωστε όλοι ότι αν εμείς αγαπάμε πραγματικά ένα αντικείμενο είναι πολύ εύκολο **να περάσουμε την αγάπη μας αυτή και στα παιδιά**. Είναι στο χέρι μας να δώσουμε την ευκαιρία στα παιδιά που περνάνε από τα χέρια μας να γνωρίσουν την τέχνη σε μια χώρα που ούτως ή άλλως δεν προσφέρει και πολλές ευκαιρίες στους πολίτες της, παιδιά και ενήλικες, να γνωρίσουν και να αγαπήσουν την τέχνη. Κι αν στην αρχή δυσκολευτούμε ας μην τα παρατήσουμε, ας δώσουμε χώρο και χρόνο στα παιδιά να γνωρίσουν το μαγικό αυτό κόσμο και να θυμόμαστε ότι ακόμη και ένα παιδί να επηρεάσουμε θετικά μπορεί να είναι ο αυριανός ενήλικας που θα κάνει «θαύματα» μέσα από την τέχνη, αλλά και τα υπόλοιπα παιδιά κάτι θα πάρουν κάτι θα τους μείνει. Στον τρόπο που θα σκέφτονται, στον τρόπο που θα βλέπουν τα πράγματα, στον τρόπο που θα αναπτυχθεί η κριτική τους ικανότητα

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Το αρχαίο ελληνικό θέατρο ως αρχιτεκτόνημα είναι μια υπαίθρια αμφιθεατρική κατασκευή ημικυκλικής κάτοψης γύρω από μια κυκλική πλατεία. Χρησίμευε για θρησκευτικές τελετουργίες, αγώνες μουσικής και ποίησης, θεατρικές παραστάσεις, συνελεύσεις του δήμου ή της βουλής της πόλης-κράτους, ακόμα και ως αγορά. Κατά την Αρχαϊκή Περίοδο οι θεατρικοί χώροι διαμορφώνονταν με ήπιες επεμβάσεις σε χαμηλές, φυσικές καταφέρειες του εδάφους χωρίς λίθινες κατασκευές, ή το πολύ-πολύ με συσσώρευση χωμάτων. Τέτοιες κατασκευές δύσκολα μπορούν να εντοπιστούν από την αρχαιολογική έρευνα. Ορχήστρα γύρω από την οποία στήνονταν ξύλινα καθίσματα έχει εντοπιστεί ωστόσο στο κέντρο της αρχαίας αγοράς της Αθήνας. Εκεί τελούνταν στα χρόνια του τυράννου Πεισίστρατου οι θεατρικοί αγώνες, που από την εποχή του Κλεισθένη μεταφέρθηκαν στο Θέατρο του Διονύσου, στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης. Γύρω στο 335-330 π.Χ., επί Λυκούργου, ανακατασκευάστηκε αυτό το θέατρο εξολοκλήρου από λίθο. Τότε πια αποκρυσταλλώθηκε ο αρχιτεκτονικός τύπος του θεάτρου στη λίθινη μορφή του.

1. Τα μέρη του θεάτρου και η εξέλιξή τους

Τρία ήταν τα βασικά μέρη του αρχαίου θεάτρου:

- Το κυρίως θέατρον ή κοίλον, το μέρος που προοριζόταν για τους θεατές.
- Η ορχήστρα, ο κυκλικός ή ημικυκλικός χώρος όπου ωρχείτο, ο Χορός.
- Η σκηνή, ο χώρος των υποκριτών.

Το κοίλον

Το κυρίως θέατρο περιλαμβάνει τα εδώλια (καθίσματα) των θεατών τα οποία περιβάλλουν ημικυκλικά την ορχήστρα. Είναι κτισμένα αμφιθεατρικά και ακολουθούν την πλαγιά του λόφου, στον οποίο συνήθως κατασκευαζόταν το θέατρο. Ένα ή δυο διαζώματα (πλατιοί οριζόντιοι διάδρομοι) χώριζαν το κοίλον κοίλων σε δυο ή τρεις ζώνες, για να διευκολύνουν την κυκλοφορία των θεατών. Τις σειρές των εδωλίων διέκοπταν κάθετα προς την ορχήστρα, κλίμακες από τις οποίες οι θεατές ανέβαιναν στις ψηλότερες θέσεις. Τα τμήματα των εδωλίων ανάμεσα στις κλίμακες ονομάζονταν κερκίδες. Στην πρώτη σειρά του κοίλου, στην περίμετρο της ορχήστρας, βρισκόταν η προεδρία, μια ημικυκλική σειρά λίθινων καθισμάτων ή θρόνων προορισμένων για τους αξιωματούχους και τα τιμώμενα πρόσωπα. Τα υπόλοιπα καθίσματα μπορεί να ήταν λίθινα, ή από ξύλο (ίκρια) πάνω σε λίθινο υπόβαθρο.

Πάνω από την τελευταία σειρά καθισμάτων μπορούσε να επεκταθεί το θέατρο, αν το επέβαλλαν οι ανάγκες, με την προσθήκη επιθεάτρου. Η χωρητικότητα των αρχαίωνθεάτρων ήταν πολύ μεγάλη. Το θέατρο του Διονύσου στην Αθήνα χωρούσε 17.000 θεατές, της Εφέσου 16.000, της Επιδαύρου 14.000.

Η ορχήστρα

Ο κυκλικός ή ημικυκλικός χώρος ανάμεσα στο κοίλο και την σκηνή αποτελούσε την ορχήστρα. Όπως φαίνεται από τα θέατρα που έχουν διασωθεί, η ορχήστρα βρισκόταν λίγο χαμηλότερα από τη σκηνή. Σε ορισμένα θεατρικά έργα φαίνεται ότι ο Χορός αναμειγνυόταν με τους υποκριτές, ιδιαίτερα στις κωμωδίες και το πιθανότερο είναι ότι οι υποκριτές και χορευτές αρχικά κινούνταν στο ίδιο επίπεδο. Αργότερα οι υποκριτές χωρίστηκαν από τον Χορό και έπαιζαν σε υπερυψωμένο δάπεδο. Η είσοδος του Χορού στην ορχήστρα γινόταν από δυο πλευρικές διόδους, τις παρόδους. Στο κέντρο της ορχήστρας βρισκόταν ο βωμός του Διονύσου, η θυμέλη. Πίσω από την θυμέλη έπαιρναν θέση ο αυλητής και ο υποβολέας. Ο εύριπος, ένας αγωγός απορροής στην περίμετρο της ορχήστρας, τη χώριζε από τον αμφιθεατρικό χώρο των καθισμάτων και την προστάτευε από πλημμύρα σε περίπτωση βροχής.

Η σκηνή

Η σκηνή, το τρίτο αρχιτεκτονικό μέλος του θεάτρου, εκτεινόταν πίσω από την ορχήστρα. Ήταν η σκηνή ένα απλό επίμηκες οικοδόμημα που παρέμεινε ξύλινο μέχρι τα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. Προοριζόταν, στην αρχή τουλάχιστον, για να φυλάγουν οι υποκριτές τα σκεύη και τα υλικά τους. Κατά μήκος του τοίχου της σκηνής, προς το μέρος των θεατών, κατασκευάστηκε ένα ξύλινο και αργότερα πέτρινο ή μαρμάρινο υπερυψωμένο δάπεδο, πάνω στο οποίο έπαιζαν οι ηθοποιοί. Ο χώρος αυτός ονομάστηκε λογείο και δεν υπήρχε κατά τους κλασικούς χρόνους. Ο τοίχος της σκηνής πίσω από το λογείο παρίστανε ό,τι απαιτούσε το διδασκόμενο έργο. Συνήθως απεικόνιζε πρόσωπη ναού ή ανακτόρου με δυο ορόφους. Είχε μία ή τρεις θύρες, από τις οποίες έβγαιναν στην ορχήστρα τα πρόσωπα του δράματος που βρίσκονταν στα ανάκτορα.. Τα πρόσωπα που έρχονταν απέξω και όχι από τα ανάκτορα, έμπαιναν από δύο παρόδους. Στην Αθήνα και στο θέατρο του Διονύσου επικράτησε η εξής συνήθεια: η ερχόμενη από την πόλη ή το λιμάνι έμπαιναν στη σκηνή από τη δεξιά, σε σχέση με το θεατή, πάροδο, ενώ όσοι έφταναν από τους αγρούς από την αριστερή. Η σύμβαση αυτή ίσως συνδέεται με τα τοπογραφικά δεδομένα της Αθήνας.

Γενικά ο χώρος του αρχαίου θεάτρου συνδέεται άμεσα με τη θεατρική πράξη, πράγμα που σημαίνει ότι το δράμα μόνο στο συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό χώρο μπορούσε να λειτουργήσει θεατρικά. Είναι γνωστό ότι με τον θεατρικό χώρο συνδέεται και η σκηνογραφία, όπως και η χρησιμοποίηση μέσων και μεθόδων που εξασφαλίζουν την επιτυχία της θεατρικής σύμβασης.

2. Σημαντικά θέατρα

Θέατρα υπήρχαν σε κάθε πόλη και σε κάθε ιερό κάποιου μεγέθους. Πολλά από αυτά τα θέατρα δεν έχουν εντοπισθεί, γιατί δεν είχαν λίθινες κατασκευές, ή σώζονται σε κακή κατάσταση. Θέατρα γνωρίζουμε, μεταξύ άλλων, στο Ιερό του Ποσειδώνα στην Ισθμία (5ος αι. π.Χ.), στη Θάσο (5ος αι. π.Χ.), στο Δίον (5ος αι. π.Χ.), στο οχυρό του Ραμνούντα Αττικής (τέλη 5ου αι. π.Χ.), στους Φιλίππους Καβάλας (μέσα 4ου αι. π.Χ.), στην Ερέτρια (τελευταίο τέταρτο 4ου αι. π.Χ.), στη Βεργίνα (αρχαίες Αιγές) βόρεια του ανακτόρου (β' μισό 4ου αι. π.Χ.), στη Δωδώνη (αρχές 3ου αι. π.Χ.-1ος αι. μ.Χ.), στη Δημητριάδα (3ος αι. π.Χ.), στη Δήλο (3ος αι. π.Χ.), στο Άργος (3ος αι. π.Χ.), στο Ιερό των Καβείρων στην Θήβα (3ος-1ος αι. π.Χ.), στο Ιερό των Μεγάλων Θεών στη Σαμοθράκη (γύρω στο 200 π.Χ.), στις Οινιάδες Ακαρνανίας (3ος-2ος αι. π.Χ.), στη Μαγνησία του Μαιάνδρου (3ος – 2ος αι. π.Χ.), στη Μιέζα (2ος αι. π.Χ.), στη Ζέα του Πειραιά (3ος-2ος αι. π.Χ.), στο ιερό του Αμφιαράου στον Ωρωπό (α' μισό 2ου αι. π.Χ., εικόνες) και στην Αμφίπολη. Για πολλές άλλες πόλεις γνωρίζουμε ότι είχαν θέατρα, από γραπτές πηγές.

Το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου

Λόγω της σύγχρονης αποκατάστασης και χρήσης του για θεατρικές παραστάσεις από το 1954 είναι γνωστό το αρχαίο θέατρο κοντά στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου. Στην οικοδόμησή του διακρίνονται, σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη, δύο φάσεις, που χρονολογούνται στα τέλη του 4ου και στα μέσα του 2ου αι. π.Χ. Τα μόνα υπολείμματα αυτού του πρώτου θεάτρου, που χρησιμοποιήθηκε από τον Φρύνιχο, τον Αισχύλο και ενδεχομένως τον Σοφοκλή, είναι έξι από τις θεμέλιους λίθους του τοίχου της ορχήστρας. Σύμφωνα με τον Dorpfeld, που ανέσκαψε πρώτος την περιοχή, αυτοί οι λίθοι ήταν κάποτε τμήμα ενός κύκλου διαμέτρου 24-27 μέτρων. Η λιθοδομή πιθανώς δεν ήταν κυκλική αλλά μάλλον πολυγωνική -σχήμα που χρησιμοποιείτο στην πρόιμη κλασική εποχή. Η αρχική περιοχή των θέσεων για τους θεατές (θέατρον) πιθανώς δεν απαιτήσε μεγάλη εκσκαφή της λοφοπλαγιάς, αλλά χρειάστηκε να υποστυλωθεί η ορχήστρα με υποστηρικτικούς τοίχους και να μεταφερθεί χώμα, προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο επίπεδο για το Χορός (διθυραμβικό, τραγικό, κωμικό, κ.λ.π.).

Η σκηνή βέβαια μάλλον δεν υπήρχε μέχρι το 460 π.Χ., καθώς η Ορέστεια του Αισχύλου είναι το πρωιμότερο υπάρχον δράμα που τη χρησιμοποιεί. Η υπόθεση των άλλων έργων του θα μπορούσε κάλλιστα να εκτυλιχθεί στην ορχήστρα, με τους ηθοποιούς και το Χορός να δρουν στο ίδιο επίπεδο. Πριν επινοηθεί η σκηνή, η είσοδος του Χορού γινόταν από δύο κεκλιμένες ράμπες που αποκαλούνταν είσοδοι και οδηγούσαν στην ορχήστρα. Οι αρχαιολογικές μαρτυρίες υποδεικνύουν ότι μεταξύ του 460 και του 431 π.Χ. (και πιθανώς στην περίοδο

που χτίστηκε το ωδείο) η ορχήστρα μετατοπίστηκε βορειοδυτικά της αρχικής της θέσης και η λοφοπλαγιά εκσκάφθηκε περισσότερο προκειμένου να στερεωθούν καλύτερα τα ξύλινα καθίσματα. Η κατανομή των καθισμάτων πιθανώς γινόταν σε 10 σφηνοειδή χωρίσματα για τις δέκα αττικές φυλές. Κατά τον 4ο αιώνα αυτές οι σφηνοειδείς διατάξεις, ή κερκίδες, έγιναν 13 τον αριθμό, με την κεντρική -την καλύτερη δηλαδή, να έχει μεγαλύτερο εύρος. Η σκηνή του 5ου αιώνα δεν ήταν μόνιμο κτήριο, αλλά μια προσωρινή ξύλινη κατασκευή που τοποθετείτο πίσω από την ορχήστρα για τις δραματικές αποδόσεις των ετήσιων γιορτασμών. Παρόλα αυτά η εφεύρεσή της επέφερε μια σημαντική αλλαγή στη θεατρική πρακτική και στον τρόπο με τον οποίο οι εκτελεστές και οι θεατρικοί συγγραφείς χρησιμοποίησαν το χώρο για να παράγουν νόημα. Το εσωτερικό αυτού του κτηρίου με την επίπεδη οροφή ήταν η περιοχή των σημερινών "παρασκηνίων", ένας κλειστός χώρος που βρισκόταν υπό την εποπτεία και την κυριαρχία του θηλυκού στοιχείου, όπως ο αληθινός οίκος. Κατά κανόνα οι ηθοποιοί πρόβαλλαν από τη σκηνή και συναντούσαν το Χορός στην ορχήστρα, αλλά δεν έχουμε καμία αναφορά που να υποδηλώνει το αντίθετο, δηλαδή την εισβολή του Χορού στη σκηνή. Ο οίκος παραμένει κλειστός και απαραβίαστος για τα πλήθη, υποδηλώνοντας εν μέρει το απαραβίαστο της ατομικής ζωής, εν μέρει τη σημασία του οίκου στην παραγωγή κοινωνικών δρώμενων.

3. Μηχανισμοί και Προσωπεία

Το στήσιμο μιας παράστασης χρειάζεται, εκτός των άλλων παραγόντων που αναφέραμε, και τεχνική στήριξη: χρειάζεται δηλαδή θεατρικές μηχανές και εργαλεία για την σκηνική κατάσταση. Όσο πιο εξελιγμένες είναι αυτές οι μηχανές, τόσο πιο ενδιαφέρον είναι το αποτέλεσμα. Έτσι η τεχνολογία στην συμβατική ή και στην ηλεκτρονική μορφή της, συντελεί τα μέγιστα στην αισθητική της παράστασης και στις συναφείς εντυπώσεις που προσλαμβάνουν θεατές. Οι κυριότερες από τις μηχανές που χρησιμοποιούνται στο θέατρο είναι: Το περιστροφικό σύστημα. Το δάπεδο της σκηνής διαθέτει έναν χωνευτό κυκλικό σύστημα, που μπορεί να περιστρέφεται και να μετακινεί ό,τι είναι τοποθετημένο πάνω του: σκηνικά, ηθοποιούς κτλ. Η έκπληξη για το θεατή είναι ότι οι ηθοποιοί μετακινούνται χωρίς να βαδίζουν, ότι τα σκηνικά (σπίτια, ανάκτορα κ.ά.) αλλάζουν θέση στο χώρο χωρίς να τα αγγίζει κανείς. Αν τώρα αυτό το περιστροφικό σύστημα χωριστεί καθέτως στα δυο με ένα σκηνικό, μπορεί, όση ώρα χρησιμοποιείται από τους ηθοποιούς το α' ημικύκλιο για την παράσταση του έργου, στο β' ημικύκλιο να στήνουν οι τεχνικοί τα σκηνικά της επόμενης πράξης. Ο αναβατήρας. Το πάτωμα της σκηνής είναι συχνά το πάτωμα ενός τεράστιου αναβατήρα (ασανσέρ), που μπορεί να κατεβαίνει ως το υπόγειο ή να ανεβαίνει ως την οροφή της σκηνής. Διευκολύνει την παραστασιμότητα ενός έργου με τις απρόοπτες αλλαγές χώρου, τις αναλήψεις αλλά και τον καταποντισμό των ηθοποιών ή την παράλληλη στατική δράση στο παρασκήνιο. Τα τραμπουκέτα. Σε σκηνή που διαθέτει υπόγειο συχνά σχεδιάζονται κυκλικές ή παραλληλόγραμμες οπές, που ανοίγουν στο κρίσιμο σημείο της παράστασης, για να «καταπιούν» ό,τι

έχει τοποθετηθεί επάνω τους, έναν ηθοποιό ή ένα σκηνικό αντικείμενο, του οποίου η εξαφάνιση μοιάζει μαγική ή ανεξήγητη. Οι θεότητες εμφανίζονταν ξαφνικά στη στέγη μέσω μιας καταπακτής. Χαρακτήρες που ίπταντο στον αέρα μεταφέρονταν στον αέρα πάνω από το σκηνικό διάκοσμο με τη βοήθεια ενός απλού γερανού, που αποκαλείτο μηχανή ή γερανός. Η γνωστότερη χρήση της μηχανής συνέβη το 431 π.Χ., όταν ο Ευριπίδης τη χρησιμοποίησε στο τέλος της Μήδειας. Με τη σειρά τους οι εσωτερικές σκηνές παρουσιάζονταν στη θέα του κοινού με τη βοήθεια του εκκυκλήματος, μιας χαμηλής κυλιόμενης πλατφόρμας που έφερε τον ανάλογο διάκοσμο και φυσικά τους ηθοποιούς. Το εκκύκλημα χρησιμοποιείτο συνήθως για να επιδειχθεί στο κοινό εκείνος που σκοτωνόταν στο εσωτερικό του οίκου ή χαρακτήρες που νοσούσαν. Το μεγάλο μέγεθος του θεάτρου (στην τελική μορφή του χωρούσε 20.000 ανθρώπους) και η απόσταση ακόμη και των κοντινότερων θεατών από τους ηθοποιούς (περισσότερο από 10 μέτρα) υπαγόρευσε μια μη νατουραλιστική προσέγγιση στην ηθοποιία. Όλες οι χειρονομίες έπρεπε να είναι ιδιαίτερα εκφραστικές σε καθορισμένα πρότυπα, ώστε να "διαβάζονται" από τις πίσω σειρές. Το ίδιο συνέβαινε και με τα πρόσωπα. Τα προσωπεία, οι μάσκες, έδειχναν περισσότερο "φυσικές" από τα γυμνά πρόσωπα στο θέατρο του Διονύσου, αν και είχαν το φυσικό μέγεθος του προσώπου και μεγάλο άνοιγμα στο στόμα για να επιτρέπουν την καθαρή ομιλία. Τα υλικά της κατασκευής τους ποίκιλαν. Άλλα ήταν καμωμένες από ξύλο, άλλα από δέρμα και άλλες από ύφασμα και αλευρόπαστα. Υπάρχουν διάφορες θεωρίες για κάθε υλικό ξεχωριστά, αλλά καθώς δεν έχουμε κάποιο αυθεντικό εύρημα στη διάθεσή μας, οι θεωρίες παραμένουν υποθέσεις. Οι πραγματικές πληροφορίες που διαθέτουμε είναι σκαλισμένοι λίθοι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως καλούπια και οι αγγειογραφικές απεικονίσεις.

Κατά τη διάρκεια της ελληνιστικής εποχής το θέατρο του Διονύσου ξαναχτίστηκε με μια πολυώροφη σκηνή και οι ηθοποιοί δημιούργησαν επαγγελματικό σωματείο, που ονομαζόταν οι "Καλλιτέχνες του Διονύσου". Σε αυτή την περίοδο χτίστηκαν και άλλα θέατρα σε πολλά σημεία της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένου του θεάτρου της Επιδαύρου. Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση οι Ρωμαίοι έχτισαν ή επανασχεδίασαν θέατρα και σε άλλα σημεία στην Ελλάδα. Ωστόσο, το θέατρο σε αυτή την αρχική μορφή του παραμένει σημαντικό για εμάς, όχι τόσο για την αρτιότητα της κατασκευής του και τις επινοήσεις των θεατρικών διδασκάλων, αλλά για τη σημασία του ως θεσμού της πόλης-κράτους, ιδιαίτερα της αθηναϊκής δημοκρατίας, που μπορεί να μελετηθεί περισσότερο στην προκειμένη περίπτωση.

4. Σχεδίαση θεάτρων

Τα θέατρα ήταν ένας από τους πιο εντυπωσιακούς τύπους οικοδομημάτων της αρχαιότητας. Τα μεγαλύτερα γνωστά είναι της Εφέσου με χωρητικότητα 24.000 θέσεων, της Μεγαλόπολης 22.000 θέσεων, του Άργους 20.000 θέσεων, της Κορίνθου 18.000 θέσεων. Πολλά από αυτά ήταν φτιαγμένα με τρόπο που να χρησιμοποιεί φυσικά κοιλώματα λόφων, αλλά στα περισσότερα από αυτά υπήρξε τεχνητή διαμόρφωση του εδάφους και πολλές κατασκευαστικές προσθήκες. Και

το ενδιαφέρον μας δεν εξαντλείται μόνο στις διαστάσεις και την αισθητική τους αλλά προχωράει σε τεχνικά θέματα όπως η οπτική και η ακουστική τους. Η ακουστική των θεάτρων μάλιστα θεωρείται σχεδόν μυστήριο επίτευγμα. Σχεδιαζόταν με τέτοιο τρόπο που όλοι οι θεατές να μπορούν άνετα να βλέπουν στην σκηνή αλλά και να ακούν εξίσου καλά τι λεγόταν απ' τους ηθοποιούς. Κάποια θέατρα (όπως του Γυθείου και της Ερέτριας) διέθεταν την επονομαζόμενη «χαρώνειο κλίμακα», που ήταν μια σήραγγα κάτω απ' την σκηνή μέσω της οποίας εμφανιζόταν στην παράσταση οι ηθοποιοί που υποδύονταν τα πνεύματα του κάτω κόσμου. Άλλη κατασκευή σαν γερανός παρουσίασε τους ουράνιους Θεούς να κατεβαίνουν στην σκηνή (από μηχανής Θεός). Σε κάποια θέατρα (όπως της Σπάρτης και της Μεγαλόπολης) η σκηνή ήταν τροχήλατη και μεταφερόταν μετά την παράσταση σε ασφαλέστερο στεγασμένο μέρος. Δεν ξέρουμε σίγουρα αν χρησιμοποιούταν και εναλλακτικές μεταφερόμενες σκηνές ανάλογα με το είδος της παράστασης. Επίτευγμα για την εποχή ήταν και οι ναυμαχίες που γινόταν (κατά τους Ρωμαϊκούς κυρίως χρόνους) με μικροσκοπικά πλοία σε κάποια θέατρα όπως του Άργους και του θεάτρου του Διονύσου κάτω απ' την Ακρόπολη της Αθήνας. Κάποια θέατρα ήταν ασυνήθιστα μελετημένα κατασκευαστικά. Σαν παράδειγμα το μεγάλο θέατρο της Επιδαύρου κατασκευάστηκε στο τέλος του 4ου αιώνα π.Χ. και το πάνω διάζωμα προστέθηκε στα τέλη του 3ου π.Χ. αιώνα. Η ορχήστρα του είναι ένας τέλειος κύκλος, ενώ το κοίλον του αποτελεί τμήμα σφαίρας! 34 σειρές καθισμάτων στο κάτω διάζωμα και 21 στο πάνω δίνουν 55 σειρές συνολικά. Το άθροισμα των πρώτων 10 αριθμών (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10) δίνει 55. Το άθροισμα των πρώτων 6 (1+2+3+4+5+6) δίνει 21, και το άθροισμα των 4 τελευταίων (7+8+9+10) δίνει 34. Ο χρυσός αριθμός Φ παρουσιάζεται και πάλι μιας και η αναλογία σειρών των δύο διαζωμάτων $21 / 34 = 0,618 = \Phi$, αλλά και η αναλογία του κάτω διαζώματος προς το σύνολο των σειρών $34 / 55 = 0,618 = \Phi$. Απ' ό,τι φαίνεται λοιπόν υπήρχε γνώση, μελέτη και διαχρονική συνέχεια σε τέτοιες κατασκευές. Εντύπωση προκαλεί η παρουσία αρχαίων θεάτρων σχεδόν σε όλη την λεκάνη της μεσογείου. Κάποιοι πιστεύουν ότι το πλήθος των αρχαίων θεάτρων όσο και η θέση τους δεν δικαιολογούν την μεγάλη χωρητικότητά τους και το κόστος κατασκευής τους και ίσως να προοριζόταν και για άλλες χρήσεις.

5. Ηχητική αρχαίων ελληνικών θεάτρων

Όλα ξεκίνησαν, όπως φαίνεται, από την εισαγωγή των μαθηματικών και της θεωρίας των αριθμών από τους Πυθαγόρειους στην αρχιτεκτονική. Τότε χρησιμοποίησαν γεωμετρικές χαράξεις στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των κτιρίων και ειδικότερα των θεάτρων. Ειδικά ο σχεδιασμός των θεάτρων επηρεάστηκε σημαντικά από την ακουστική, η οποία διαμορφώνεται σε επιστήμη από τον Αριστόξενο τον Ταραντίνο. Ο Βιτρούβιος στο πέμπτο βιβλίο του αναλύει την αρμονική θεωρία του Αριστόξενου και παραθέτει μουσικό διάγραμμα του Αριστόξενου. Το διάγραμμα αυτό δεν έχει σωθεί. Είναι όμως εύκολο να το αναπαραστήσουμε με βάση τις περιγραφές του Βιτρούβιου. Ο Αριστόξενος μας

δίνει τις ακριβείς θέσεις και τις προδιαγραφές των "ηχείων", δηλαδή των αντηχούντων αγγείων». Εκτός από τις αρχαίες πηγές, «σύγχρονες ακουστικές έρευνες αποδεικνύουν ότι στα αρχαία θέατρα έχουν εφαρμοστεί βασικές αρχές σχεδιασμού που εξασφαλίζουν ηχοπροστασία, ακουστική ζωντάνια, διαύγεια και καταληπτότητα του θεατρικού λόγου. Μια από τις βασικότερες αρχές είναι η ενίσχυση της φωνής με έγκαιρες, θετικές ηχοανακλάσεις επάνω σε στοιχεία του θεάτρου (δάπεδο ορχήστρας, πρόσοψη κτιρίου σκηνής, λογείο), για την εξασφάλιση ενός φυσικού, αυτοδύναμου (παθητικού) μεγαφώνου, που αναπληρώνει τις ενεργειακές απώλειες, κυρίως στα υψηλότερα καθίσματα του κοίλου». Το θέατρο ως λόγος και τέχνη εξελίχθηκε μαζί με το κτίριο της σκηνής, τη σκηνογραφία και την τεχνολογική υποστήριξή της. Οι «σκηνικοί αγώνες» απαιτούσαν τέσσερις έως πέντε παραστάσεις την ημέρα. Έπρεπε λοιπόν τα σκηνικά να αλλάζουν γρήγορα και εύκολα. Τα θέατρα διέθεταν «θύρες», μεγάλα ανοίγματα στο κτίριο της σκηνής, τα οποία καλύπτονται με ζωγραφισμένους ξύλινους πίνακες ή υφασμάτινα πετάσματα. Για την αυτόματη αλλαγή των σκηνικών αναφέρεται πως είχαν την «περιάκτο», μια πρισματική περιστρεφόμενη κατασκευή. Είχαν επίσης το «εκκύκλημα» το «ημικύκλιο» και το «στροφείο», κυλιόμενες εξέδρες, τη «μηχανή» ή «κράδη» και την «γέρανο» για τη μεταφορά στον αέρα ανθρώπων ή των «από μηχανής θεών» και το «θεολογείο», εξέδρα στην οποία κάθονταν οι θεοί για να μιλήσουν με τους θνητούς. Για την αναπαράσταση καιρικών φαινομένων είχαν το «κεραυνοσκοπείο» και το «βροντείο», καθώς και τη «χαρώνεια κλίμακα», υπόγειο διάδρομο για την άνοδο και κάθοδο στον κάτω κόσμο των χθόνιων θεών και των φαντασμάτων. Η σύγχρονη έρευνα για τον αρχαίο μηχανολογικό εξοπλισμό των θεάτρων καταλήγει σε αντικρουόμενες απόψεις, υποστηρίζει ο κ. Καραδέδος, γιατί βασίζεται σε ελλιπή δεδομένα. «Στο πρόσφατα ανασκαμμένο Θέατρο του Δίου, όμως, παρά την κακή κατάσταση διατήρησής του, σώθηκαν αρκετά στοιχεία, τα οποία τεκμηριώνουν τη θέση και εν μέρει τη λειτουργία αρκετών από τους θεατρικούς μηχανισμούς, όπως των "περιάκτων", του "θεολογείου", της "γέρανου", της "χαρώνειας κλίμακας", του "κεραυνοσκοπείου", καθώς και ανασυρόμενης αυλαίας χωρισμένης σε τρία τμήματα».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Όσον αφορά τα εισιτήρια των αρχαίων Ελλήνων, τίποτα δεν ήταν γνωστό, αλλά έλεγαν ότι επρόκειτο για σύμβολα, όπως αναφέρουν μέρη του Αριστοφάνη και επίσης

ήταν φτιαγμένα από φτηνό υλικό. Και ο κ. Σβορώνος με τις γνώσεις του, την κριτική του σκέψη και το κριτικό του πνεύμα του αρχαιολόγου, του επιστήμονα και του φιλόσοφου, τα ταξινόμησε και τα όρισε ως εισιτήρια, που σήμερα έχουν χαθεί τα ίχνη τους. Επιπλέον υπάρχουν αρκετά νομίσματα χάλκινα εκ των οποίων το ένα τους μέρος απεικονίζει ένα γράμμα του αλφαβήτου, το κεφάλι της θεάς Αθηνάς ή λιονταριού, ή κάποιο άλλο σύμβολο, που οι νομισματολόγοι αδυνατούν να τα ονομάσουν. Αυτά τα σύμβολα πρέπει να πούμε ότι είναι ταξινομημένα ως νομίσματα διαφόρων πόλεων. Αξιοσημείωτο είναι και ότι τα τελευταία χρόνια ο Φριδλέντερ ανακάλυψε ότι δηλώνουν τη σειρά των καθισμάτων, πράγμα που το υποστήριξε και ο κ. Σβορώνος. Και είναι βέβαιο, ότι τα κέρματα αυτά οι λεγόμενες «μάρκες» έχουν μέχρι σήμερα διασωθεί ως εισιτήρια των αρχαίων θεάτρων. Παράλληλα, αναγκαίο είναι να πούμε ότι τα θέατρα αποτελούνταν από χιλιάδες θεατές, ώστε να χωρίσουν το θέατρο σε δύο τμήματα, που τα οποία τα σημείωναν με ένα ή δύο γράμματα. Με αυτό τον τρόπο οι θεατές μπορούσαν να βρίσκουν τις θέσεις τους. Επίσης, σύμφωνα με μελέτες του κ. Σβορώνου τα εισιτήρια των οποίων η κεφαλή ήταν κατεργασμένη όριζαν τις κάτω θέσεις του θεάτρου, ενώ τα υπόλοιπα που απεικόνιζαν το κεφάλι της θεάς Αθηνάς όριζαν τις θέσεις των Ρωμαίων. Με όλα αυτά λοιπόν βλέπετε ότι το σύστημα ήταν εφαρμοσμένο στο Στάδιο και στους Ολυμπιακούς αγώνες, και βλέπετε ότι είναι το ποιο πρακτικό για μεγάλα θέατρα. Και μπορείτε να φανταστείτε την ευκολία του, με την οποία οι αρχαίοι έπαιρναν τα εισιτήρια δωρεάν και έμπαιναν μέσα, ώστε να παρευρίσκονται την ώρα όπου θα έπρεπε να ακουστεί το τελευταίο έργο του Σοφοκλή και την τραγωδία του Αριστοφάνη. Τελειώνοντας να πούμε ότι έτσι ήρθε στο φως η τελειότητα του αρχαίου πολιτισμού, η σοφία με την οποία ήταν ρυθμισμένος ο αρχαίος βίος.

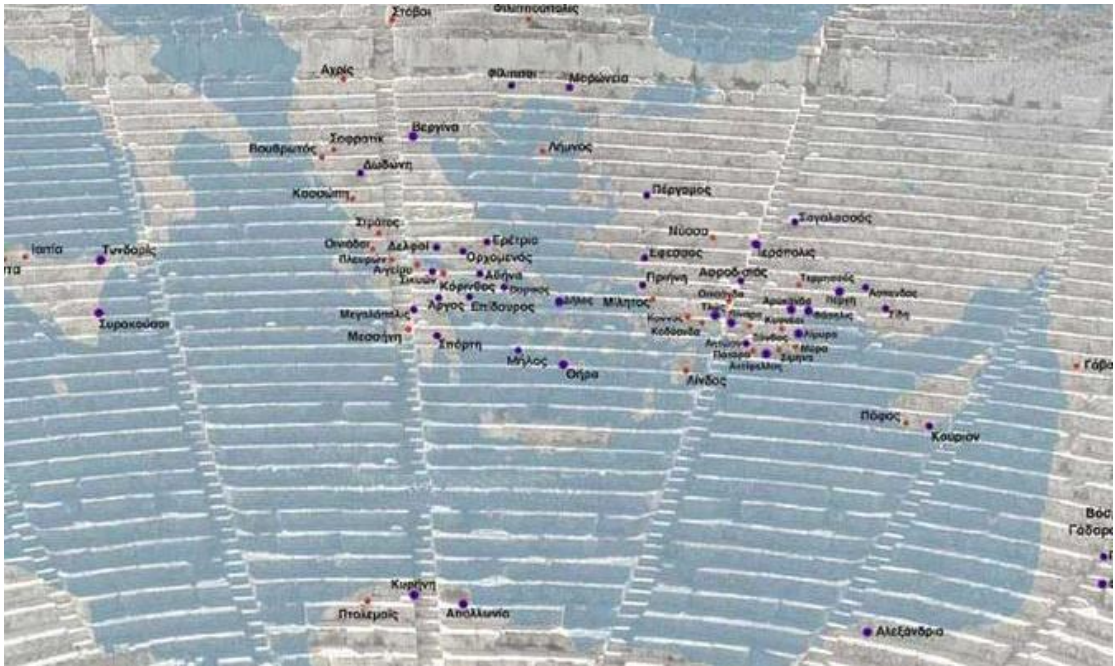
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ

Το αρχαίο ελληνικό θέατρο, θεσμός της αρχαιοελληνικής πόλης-κράτους, διδασκαλία και τέλεση θεατρικών παραστάσεων, επ' ευκαιρία των εορτασμών του Διονύσου, αναπτύχθηκε στα τέλη της αρχαϊκής περιόδου και διαμορφώθηκε πλήρως κατά την κλασσική περίοδο, κυρίως στην Αθήνα. Φέρει έναν έντονο θρησκευτικό και μυστηριακό χαρακτήρα κατά την διαδικασία της γέννησής του, αλλά και έναν εξίσου έντονο πολιτικό και κοινωνικό χαρακτήρα κατά την περίοδο της ανάπτυξής του.

1. Χωρισμός Σε Ζώνες

Αρχαία θέατρα υπήρχαν στην περιοχή της Ελλάδας, της Κύπρου, της Σικελίας, της Ιωνίας, της Καρίας, της Παμφυλίας, της Συρίας και της Βορείου Αφρικής.

2. 29 κορυφαία αρχαία θέατρα της Ελλάδας

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΜΦΙΛΟΧΙΚΟΥ ΑΡΓΟΥΣ

Στον οικισμό Καινούργιο της κοινότητας Αμπελακίων, που απέχει 12 χλμ. από την Αμφιλοχία διατηρούνται τα ερείπια αρχαίας πόλης, η οποία ταυτίζεται με τη γνωστή από τον Θουκυδίδη σημαντική πόλη της Ακαρνανίας, το Αμφιλοχικό Άργος.

Η θέση του θεάτρου του Αμφιλοχικού Άργους είναι γνωστή ήδη από το 1916, αλλά δεν έχει ακόμα ερευνηθεί ανασκαφικά, γι' αυτό και είναι ορατές μόνο ορισμένες λιθόπλινθοι του κοίλου.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Το θέατρο χτίστηκε σε δυο φάσεις, σε πλαγιά του Κυνόρτιου όρους: η πρώτη φάση χρονολογείται στα τέλη του 4ου αιώνα π. Χ. και

η δεύτερη στα μέσα του 2ου αιώνα π. Χ.

Όπως σώζεται σήμερα, το θέατρο παρουσιάζει την τριμερή χαρακτηριστική διάρθρωση των ελληνιστικών θεάτρων: κοίλο, ορχήστρα και σκηνικό οικοδόμημα.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ (ΜΕΓΑΛΟ)

Το μεγάλο θέατρο της αρχαίας Αμβρακίας αποκαλύφθηκε -αποσπασματικά σωζόμενο- εντός των τειχών της αρχαίας πόλης, μέσα στον πολεοδομικό ιστό της Άρτας.

Χρονολογείται στα τέλη του 4ου με αρχές του 3ου αι. π.Χ., την ίδια περίπου περίοδο κατά την οποία υπολογίζεται και η κατασκευή του μικρού θεάτρου της αρχαίας πόλης.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ (ΜΙΚΡΟ)

Το μικρό θέατρο της Αμβρακίας βρίσκεται στο κέντρο της σημερινής πόλης της Άρτας, θέση που συμπίπτει με το ΒΔ τμήμα της αρχαίας πόλης.

Κατασκευάστηκε στα τέλη του 4ου με αρχές του 3ου αι. π.Χ., ενώ παρέμεινε σε χρήση μέχρι και τα μέσα του 2ου αι. π.Χ.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ

Το αρχαίο θέατρο της Αμφίπολης, το οποίο δεν έχει ερευνηθεί ακόμα, βρίσκεται βορειοανατολικά του αρχαίου Γυμνασίου, εντός των μακρών τειχών της αρχαίας Αμφίπολης και προς το ανατολικό τους τμήμα.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

Το θέατρο της αρχαίας πόλης των Αιγών βρίσκεται στη Βεργίνα, στον νομό Ημαθίας. Το θέατρο και το γειτονικό ανάκτορο σχηματίζουν ενιαίο οικοδομικό συγκρότημα το οποίο σχεδιάστηκε και κτίστηκε στο δεύτερο μισό του 4ου αιώνα π.Χ.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΧΑΡΝΩΝ

Το θέατρο χτίστηκε στο κέντρο των αρχαίων Αχαρνών που συμπίπτει με το κέντρο της σύγχρονης πόλης (Περιοχή Αυλίζας)

Το Θέατρο των αρχαίων Αχαρνών παρουσιάζει την τριμερή χαρακτηριστική διάρθρωση των κλασικών-ελληνιστικών Θεάτρων: κοίλο ορχήστρα και σκηνικό οικοδόμημα.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΓΟΡΤΥΝΑΣ (ΜΕΓΑΛΟ)

Ο αρχαιολογικός χώρος της Γόρτυνας βρίσκεται στο Δήμο Γόρτυνας, στην Κρήτη. Το μεγάλο θέατρο της Γόρτυνας είχε λαξευτεί στη νοτιοανατολική πλαγιά του λόφου της Ακρόπολης, στην απέναντι πλευρά του Ληθαίου ποταμού όπου βρίσκονταν το Ωδείο και η Αγορά.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΔΕΛΦΩΝ

Το αρχαίο θέατρο Δελφών βρίσκεται εντός του ιερού του Πυθίου Απόλλωνος και συγκεκριμένα στη βορειοδυτική γωνία του, σε επαφή με τον περίβολο του τεμένους. Το πρώτο λίθινο θέατρο κτίζεται από ντόπιο ασβεστόλιθο τον 4ο αι. π.Χ. Το 160/159 π.Χ. ο Ευμένης ο Β΄, βασιλιάς της Περγάμου, χρηματοδοτεί την επισκευή του θεάτρου, που αποκτά πιο μνημειακή μορφή.

Η σημερινή μορφή του θεάτρου ανάγεται στους πρώιμους ρωμαϊκούς χρόνους (1ος αι. μ.Χ.)

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

Το θέατρο της Αρχαίας Δημητριάδος βρίσκεται μέσα στα όρια των τειχών της αρχαίας Δημητριάδος, στη θέση «στα Δόντια» κοντά στη συνοικία των Ν. Παγασών του Δήμου Βόλου.

Κατασκευάστηκε από το Δημήτριο Πολιορκητή - ταυτόχρονα με την ίδρυση της αρχαίας πόλης - απέναντι από το ανάκτορο των Μακεδόνων βασιλέων και κάτω από το λόφο όπου ήταν ιδρυμένο το ηρώο των Αρχηγετών και Κτιστών της πόλης της Δημητριάδος.

Έχει υποστηριχτεί ότι το θέατρο εξυπηρετούσε και τις ανάγκες ηρώου.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΔΗΛΟΥ

Το Θέατρο της Δήλου άρχισε να οικοδομείται λίγο μετά το 314 π.Χ. και ολοκληρώθηκε μετά από 70 χρόνια.

Το κοίλον, το τμήμα για τους θεατές στηριζόταν σε έναν καλοχτισμένο μαρμάρινο αναλημματικό τείχος. Χωρίζεται σε δύο διαζώματα με 26 και 17 βαθμίδες, στις οποίες μπορούσαν να καθίσουν **6.500 περίπου θεατές**.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Το θέατρο του Διονύσου βρίσκεται στη νότια πλευρά της Ακρόπολης και ήταν το κέντρο των θεατρικών παραστάσεων που διοργανώνονταν στην αρχαία Αθήνα. Στα Μεγάλα Διονύσια που γιορτάζονταν τέλη Μαρτίου με αρχές Απριλίου, όλοι οι Αθηναίοι πολίτες παρακολουθούσαν θεατρικούς αγώνες τους οποίους χρηματοδοτούσαν εύποροι πολίτες (χορηγοί).

Τη γιγαντιαία έκταση με την ολόλιθη κατασκευή του το θέατρο την απόκτησε μετά τα μέσα του 4ου αιώνα π. Χ.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΔΩΔΩΝΗΣ

Το θέατρο της Δωδώνης είναι ένα από τα μεγαλύτερα της αρχαιότητας με χωρητικότητα 15.000-17.000 περίπου θεατών.

Οικοδομήθηκε στις αρχές του 3ου αι. π.Χ., επί βασιλείας Πύρρου (297-272 π.Χ.) και συνδέεται με την τέλεση των Ναίων, γιορτή προς τιμήν του Ναΐου Διός. Τα Νάια τελούνταν πιθανότατα κάθε τέσσερα χρόνια και περιλάμβαναν αγώνες γυμνικούς (αθλητικούς), δραματικούς (παραστάσεις τραγωδίας και κωμωδίας), πιθανότατα μουσικούς και ιππικούς καθώς και αρματοδρομίες.

ΩΔΕΙΟ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Το Ωδείο αποτελεί τμήμα του συγκροτήματος του «Γυμνασίου» και βρίσκεται στο νότιο τμήμα του Ασκληπιείου της Επιδαύρου, στο Δήμο Ασκληπιείου του Νομού Αργολίδας. Το κυρίως κτίριο του συγκροτήματος χρονολογείται στην ελληνιστική εποχή, ενώ το Ωδείο είναι ρωμαϊκή προσθήκη του 2ου ή του 3ου μ.Χ. αι. Καταστράφηκαν πιθανότατα με τους σεισμούς του 6ου μ.Χ. αι., και ανασκάφηκαν από την Αρχαιολογική Εταιρεία, με επικεφαλής τον αρχαιολόγο Π. Καββαδία την περίοδο 1884 -1899, (1891 το ωδείο).

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Το αρχαίο θέατρο βρίσκεται σήμερα στη συνοικία Θεάτρου, στον δήμο Ερέτριας του νομού Ευβοίας.

Η πρώτη οικοδομική φάση του χρονολογείται πιθανόν στο τελευταίο τρίτο του 4ου αιώνα π. Χ. και η δεύτερη γύρω στο 300 π. Χ. Κατά την τρίτη και τελευταία οικοδομική φάση, μετά το 198 π. Χ., επεκτάθηκε το κτίριο της σκηνής, ενώ στους ρωμαϊκούς χρόνους χρησιμοποιήθηκε και ως αρένα για αγώνες μονομάχων.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΗΛΙΔΑΣ

Το αρχαίο θέατρο βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της αγοράς της αρχαίας πόλης Ήλιδος, σε μια παλιά αναβαθμίδα του Πηνειού ποταμού. Το θέατρο αυτό παρουσιάζει την

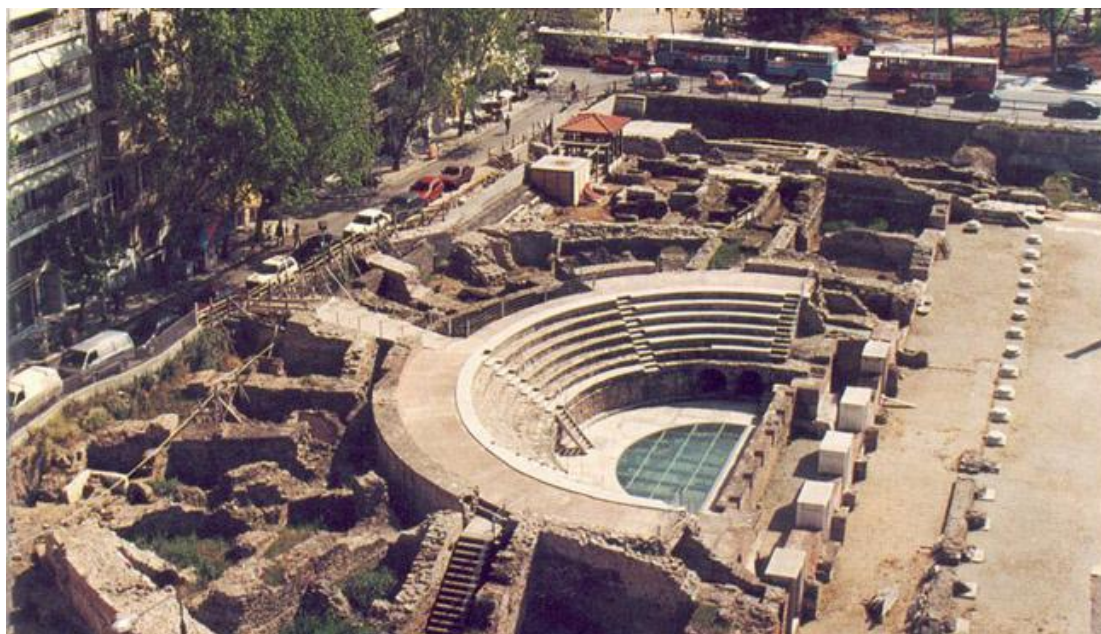
μάλλον σπάνια ιδιομορφία ότι το κοίλο του ήταν χωμάτινο. Κτίστηκε τον 4ο αι. π.χ. και υπέστη μετασκευές στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ - ΣΤΑΔΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το θέατρο - στάδιο της Θεσσαλονίκης βρίσκεται στην οδό Απελλού, στην περιοχή της πλατείας Ναβαρίνου. Είναι ένα κτήριο θεαμάτων στο οποίο συνδυάζονται δύο τύποι κτηρίων, του θεάτρου (ως προς τη διαμόρφωση του κοίλου στη μία πλευρά) και του σταδίου (ως προς το μήκος και την ευθύγραμμη διαμόρφωση στις μακριές πλευρές).

ΩΔΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το Ωδείο βρίσκεται στο μέσον της ανατολικής πτέρυγας της αγοράς των αυτοκρατορικών χρόνων στη Θεσσαλονίκη. Χτίστηκε τον 2ο αιώνα μ. Χ., στη θέση ενός προϋπάρχοντος ορθογώνιου βουλευτηρίου του 1ου αιώνα π.Χ., και κατά τη φάση του 3ου αιώνα μ.Χ., το ωδείο ήταν ένα στεγασμένο κτήριο χωρητικότητας 300 ατόμων.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΘΟΡΙΚΟΥ

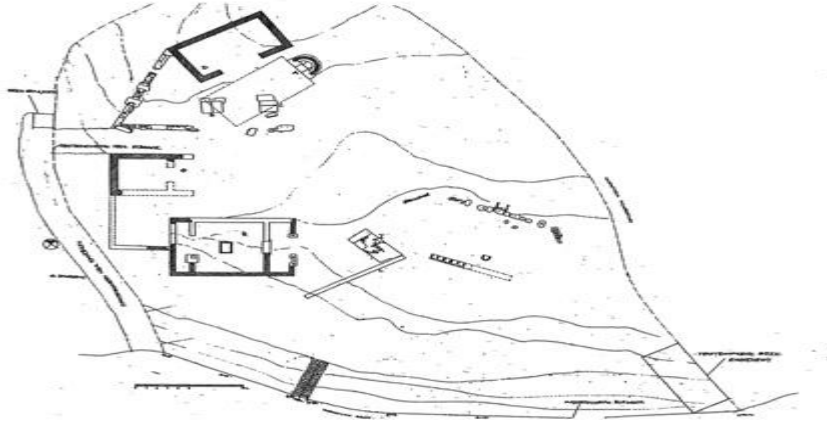

Το αρχαίο θέατρο στον Θορικό αναπτύσσεται στη βραχώδη πλαγιά του παράκτιου λόφου Βελατούρι, σε άμεση συνέχεια του ανασκαμμένου οικισμού του αρχαίου Δήμου των Θορικών. Στο άμεσο περιβάλλον του, βρίσκεται προς τα Δ οικία και

εργαστήριο καθαρισμού μετάλλων (πλυντήριο), και νότια της ορχήστρας νεκροταφείο σε χρήση από τον 6ο έως τον 4ο αι. π.Χ.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΙΚΑΡΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Το αρχαίο θέατρο Ικαρίας Αττικής βρίσκεται στο θρησκευτικό και διοικητικό κέντρο του αρχαίου δήμου του Ικαρίου στο σημερινό Διόνυσο Αττικής. Από το θεατρικό χώρο σώζονται ελάχιστα οικοδομικά κατάλοιπα, λόγω μεταγενέστερων παρεμβάσεων. Το κοίλο έχει καταστραφεί από τη διάνοιξη δρόμου τον 19ο αιώνα.

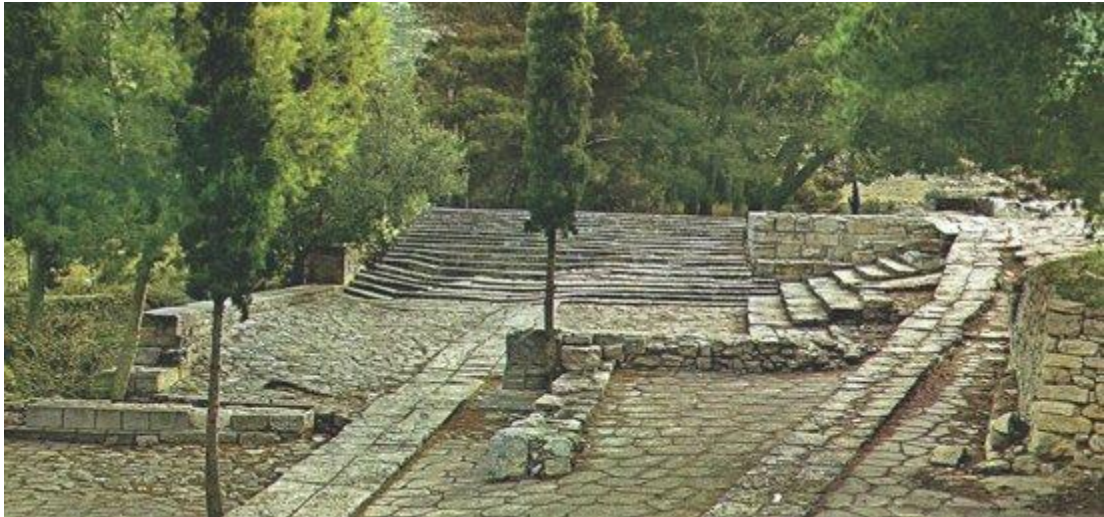
ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΣΣΩΠΗΣ (ΜΕΓΑΛΟ ΘΕΑΤΡΟ)

Η Κασσώπη βρίσκεται στις νότιες υπώρειες του Ζαλόγγου στο νέο καλλικρατικό Δήμο Πρέβεζας, του Νομού Πρέβεζας.

Το μεγάλο Θέατρο κατασκευάστηκε τον 3ο αιώνα π.Χ. στις υπώρειες της βορειοδυτικής ακρόπολης της αρχαίας πόλης, με απρόσκοπτη θέα στη χερσόνησο της Πρέβεζας, τον Αμβρακικό κόλπο, το Ιόνιο πέλαγος, τη Λευκάδα και τα ακαρνανικά όρη.

ΜΙΝΩΙΚΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΚΝΩΣΟΥ - ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Ο θεατρικός χώρος της Κνωσού βρίσκεται έξω και βορειοδυτικά του ανακτόρου και κατασκευάστηκε τη Νεοανακτορική περίοδο. Πρόκειται για μια κατασκευή που αποτελείται από δύο πτέρυγες σε σχήμα Γ, την ανατολική και τη νότια, αποτελούμενη από χαμηλές και πλατειές βαθμίδες.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΙΣΘΜΟΥ - ΚΕΦΑΛΟΥ ΚΩ

Το αρχαίο θέατρο Ισθμού – Κεφάλου βρίσκεται στη θέση «Παλάτια» Κεφάλου, στον δήμο Ηρακλειδών, στην Κω. Το θέατρο βρέθηκε κοντά στα ερείπια ναού δωρικού ρυθμού αφιερωμένου στον Ασκληπιό και την Υγεία και οικοδομήθηκε κατά την ελληνιστική περίοδο.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΑΡΙΣΑΣ Α'

Το μεγαλειώδες Α' αρχαίο θέατρο της πόλης κατασκευάστηκε στις νότιες υπώρειες του λόφου «Φρούριο», όπου βρισκόταν οχυρωμένη η αρχαία ακρόπολη και είχε προσανατολισμό προς νότο, προς τη λεγόμενη ελεύθερη αρχαία αγορά η οποία σύμφωνα με ασφαλείς αρχαιολογικές ενδείξεις τοποθετείται στο κέντρο της σημερινής πόλης.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΕΣΣΗΝΗΣ

Το Θέατρο της αρχαίας Μεσσήνης λειτουργούσε και ως χώρος μαζικών συγκεντρώσεων πολιτικού χαρακτήρα. Η πρώτη οικοδομική φάση του Θεάτρου της Μεσσήνης χρονολογείται στον πρώιμο 3ο αιώνα π.Χ.

Η σκηνή με το προσκήνιο ανακατασκευάστηκαν στα χρόνια των αυτοκρατόρων Αυγούστου και Τιβερίου πάνω στα ερείπια της ελληνιστικής σκηνής, ενώ επισκευές μεγάλης κλίμακας πραγματοποιήθηκαν στο Θέατρο γύρω στα μέσα του 2ου αιώνα μ.Χ.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Το θέατρο της Μυτιλήνης είναι χτισμένο στις δυτικές παρυφές της αρχαίας πόλης, στο λόφο της Αγίας Κυριακής. Τα παλαιότερα σωζόμενα αρχιτεκτονικά μέλη υποδεικνύουν ότι το μνημείο κτίστηκε στους πρώιμους ελληνιστικούς χρόνους.

Η μορφή στην οποία σώζεται σήμερα αντιστοιχεί στην τελευταία οικοδομική φάση του, την υστερορωμαϊκή.

ΩΔΕΙΟ ΡΟΔΟΥ

Το ωδείο της Ρόδου βρίσκεται στην αρχαία ακρόπολη, επισκέψιμο αρχαιολογικό χώρο εντός της πόλης της Ρόδου.

Χρονολογείται πιθανώς στον 2ο αι. π.Χ.

ΘΕΑΤΡΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΣΑΜΟΥ

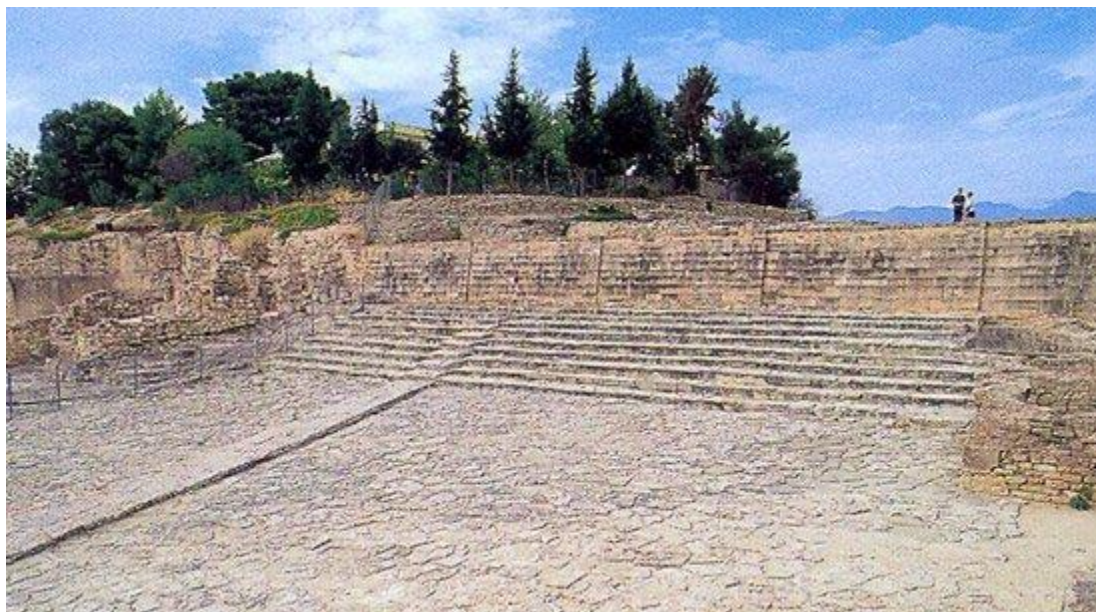

Το θέατρο είναι κτισμένο στην πλαγιά της Μονής Παναγίας Σπηλιανής στο Πυθαγόρειο της Σάμου. Από το θέατρο ήρθαν στο φως λιγοστά κατάλοιπα.

Κατασκευάστηκε στους ρωμαϊκούς χρόνους και φαίνεται ότι αποτελείτο από κοίλο, ορχήστρα και σκηνή.

Σήμερα στο χώρο βλέπει κανείς μία νέα ξύλινη εγκατάσταση με ορχήστρα και καθίσματα, η οποία μπορεί να φιλοξενήσει 750 περίπου θεατές.

ΜΙΝΩΙΚΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΦΑΙΣΤΟΥ

Στο ανάκτορο της Φαιστού, και συγκεκριμένα στη δυτική αυλή του, βρίσκεται ένας θεατρικός χώρος με βασικές ομοιότητες με αυτόν της Κνωσού, ο οποίος κατασκευάστηκε κατά την Παλαιοανακτορική περίοδο, ενώ συνέχισε να χρησιμοποιείται και στη Νεοανακτορική.

Αποτελείται από 8 πλατιές βαθμίδες στις οποίες κάθονταν οι θεατές και παρακολουθούσαν τα δρώμενα που λάμβαναν χώρα στη Δυτική Αυλή: θρησκευτικές τελετές, ιερούς χορούς ή αθλητικούς αγώνες.

ΘΕΑΤΡΟΛΟΓΙΑ

Ο πρώτος που μίλησε για τη θεατρολογία ήταν ο Αριστοτέλης ο οποίος απέδωσε την πρώτη εφαρμογή της στον Σοφοκλή. Ταυτόχρονα για πρώτη φορά διατυπώθηκε ο όρος σκηνογράφος από τον Διογένη το Λαέρτιο ο οποίος θέλησε να προσδιορίσει την ειδική εργασία του τεχνίτη – καλλιτέχνη του θεατρικού έργου.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ – ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΜΙΑΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

Οι επαγγελματίες που συντελούσαν στο ανέβασμα μιας παράστασης ήταν ο ποιητής, ο σκηνογράφος, ο χορογράφος, οι μουσικοί – αυλητές, οι ενδυματολόγοι, οι χορηγοί, οι ηθοποιοί και ο Χορός. Αρχικά, ο ποιητής δεν περιοριζόταν μονάχα στη συγγραφή του έργου. Ο ποιητής συγκέντρωνε στο πρόσωπό του το ρόλο του συγγραφέα, του σκηνοθέτη, του σκηνογράφου, του ηθοποιού, του συνθέτη και του χορογράφου. Με άλλα λόγια ήταν ο μοναδικός οργανωτής και εκτελεστής της παράστασης. Όμως με τον πολλαπλασιασμό των παραστάσεων και την βαθμιαία αύξηση των υποκριτών που είχε ως συνέπεια την δημιουργία συντεχνίας ηθοποιών, οι παραπάνω ρόλοι ανατίθεντο σε διαφορετικούς συντελεστές. Έπειτα, οι χορηγοί, εύποροι επιφανείς άνδρες, αναλάμβαναν όλα τα έξοδα της παράστασης. Ωστόσο η αρχή της δράσης τους δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη. Επιπλέον, οι σκηνογράφοι ήταν υπεύθυνοι για τα σκηνικά της παράστασης τα οποία συνήθως αποτελούσαν ένα μόνιμο φόντο ενώ τα έπιπλα της σκηνής άλλαζαν μπροστά στα μάτια των θεατών. Το 1880 άρχισε να αναπτύσσεται μια σκηνογραφική πολυτέλεια παρ' όλο που παλαιότερα οι σκηνογράφοι είχαν δεχτεί έντονη κριτική ιδίως από το Λάσκαρη. Ο Λάσκαρης λοιπόν υποστήριζε πως οι περισσότεροι από αυτούς ήταν ανίκανοι και πολλές φορές οδηγούσαν το κοινό στο να αναρωτηθεί τι είναι ακριβώς αυτό που παρουσιάζεται στα σκηνικά. Οι ηθοποιοί διαλέγονταν πολύ προσεκτικά αφού ήταν εκείνοι που βοηθούσαν το θέατρο να συμβάλλει στην πνευματική ανάπτυξη του τόπου. είχαν πρόσθετες ευθύνες. Ερμήνευαν, μετέδιδαν το λόγο, το μήνυμα, την αλήθεια του ποιητή, του ανώτερου πνευματικού λειτουργού που άγγιζε και βοηθούσε τους ανθρώπους να δουν και να αισθανθούν.

ΧΟΡΟΣ

Οι Θεατρικοί χοροί είχαν θρησκευτική καταγωγή. Ανάγονται στους κυκλικούς Χορούς των Δωριέων γύρω από έναν βωμό, απ' όπου προήλθε ο διθύραμβος. Ο Στησίχορος τον διαμόρφωσε οριστικά. Από τον διθύραμβο προήλθαν τα τρία είδη της δραματικής ποίησης: τραγωδία, σατυρικό δράμα και κωμωδία. Πρωταρχικός παράγοντας στο αρχαίο δράμα ήταν πάντοτε ο Χορός. Νοηματικά και λεκτικά, μουσικά και ηχητικά διαμόρφωνε το κλίμα του έργου, φώτιζε τους ήρωες και προέβαλλε με πάθος τα μηνύματα του ποιητή. Ήταν αυτός που έπρεπε να αγγίξει το κοινό, να το παρασύρει και να του υποβάλλει με τον αισθησιασμό του στο υποσυνείδητο τα μηνύματα που ήθελε να μας μεταδώσει ο ποιητής. Ήταν αυτός που τάραζε το θεατή και δημιουργούσε μέσα του την κατάλληλη έξαρση για να γίνει μνημένος δέκτης της ποίησης. Ο Χορός παράλληλα με το τραγούδι, χόρευε με εκφραστικές και μιμητικές κινήσεις. Η ενδυμασία τους ήταν απλούστερη απ' αυτή των υποκριτών. Μάλιστα ο Κ. Κουν χαρακτήρισε το Χορό ως πρωταρχικό παράγοντα του αρχαίου θεάτρου, γιατί ως εκπρόσωπος της κοινής γνώμης και ουδέτερος παρατηρητής, πρόβαλλε τα πάθη των ηρώων και τα μηνύματα των ποιητών και διαμόρφωνε το λεκτικό, το ηχητικό, και το νοηματικό πλαίσιο της παράστασης. Άλλοτε έπαιρνε και κάποιο χαρακτήρα, όμως πολλές φορές δεν είχε το θάρρος να στηλιτεύσει όπως πρέπει ένα ανοσιούργημα που ο ίδιος είχε παρατηρήσει.

Επικεφαλής του Χορού ήταν ο αυλητής, που με την συνοδεία αυλού πλαισίωνε την κίνηση και την όρχηση. Έμπαινε από την δεξιά πάροδο και μόνο ο κορυφαίος διαλεγόταν με τους υποκριτές.

ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ- ΓΛΩΣΣΑ

Ο Διθύραμβος θεωρούνταν η απαρχή του αρχαίου ελληνικού θεάτρου. Ήταν ένα θρησκευτικό και λατρευτικό άσμα που τραγουδούσε ο ιερός θίασος των πιστών του Διονύσου, με συνοδεία αυλού, γύρω από το βωμό του θεού. Περιείχε μια αφήγηση για τη ζωή και τα παθήματα του θεού. Την απόδοση της αναλάμβανε ο Χορός μεταμφιεσμένος σε τράγους. Η γλώσσα του διθυράμβου όπως και η γενική γλώσσα της τραγωδίας εξαρτιόταν από την περιοχή στην οποία ανέβαινε η παράσταση. Ωστόσο η ανάγκη έκφρασης του ελληνισμού και η διατήρηση της ελληνικής μνήμης οδήγησε στην μετάφραση των περισσότερων έργων στη νεοελληνική γλώσσα.

ΚΟΣΤΟΥΜΙΑ

Η ερμηνεία των θεατρικών ρόλων, είχε ανατεθεί σε επαγγελματίες ηθοποιούς. Η εμφάνιση των ηθοποιών στην σκηνή ήταν λαμπρή, μεγαλειώδης, όπως ταίριαζε και στους ρόλους αλλά και στον γενικότερο χαρακτήρα του θεάτρου του οποίου βασικό γνώρισμα ήταν η μεγαλοπρέπεια. Ο υποκριτής φορούσε προσωπίο και κουστούμι, ανάλογο με την εξουσία του (ποδήρεις χιτώνες για τους βασιλιάδες, αγρηνόν για τους μάντεις). Τα κουστούμια ήταν για οπτικούς και λειτουργικούς ρόλους εξογκωμένα, έτσι ώστε οι ήρωες να είναι επιβλητικοί. Ακόμη φορούσαν υπερυψωμένα υποδήματα που μπορεί να δυσκόλευαν το βάδισμα όμως έδιναν έναν τελετουργικό κινησιακό τύπο. Τα κουστούμια των ηθοποιών πολλές φορές φροντίζονταν από τους ίδιους. Έφτιαχναν τις μάσκες τους μέσα από τις οποίες ξεπηδούσαν τα λόγια του ποιητή. Για τις μάσκες λοιπόν και για τα κουστούμια παίρνουμε αρκετές πληροφορίες από αγγελία της εποχής. Οι ενδυμασίες ήταν περίτεχνες, βαριές και επιβλητικές. Οι ηθοποιοί φορούσαν ψηλά παπούτσια, καλύμματα και μάσκες που τους έδιναν μια άλλη διάσταση. Γενικά οι ενδυμασίες ήταν ένα είδος ιερατικού αμφιού. Η ζώνη φοριόταν πάνω από τη μέση ώστε να δείχνει ψηλότερος ο ηθοποιός. Οι νέοι φορούσαν χιτώνες ως το γόνατο ενώ οι γηραιότεροι ποδήρεις. Στη κωμωδία, σ' αντίθεση με τη τραγωδία, φορούσαν εμβάτας, χαμηλά παπούτσια, μαλακά που τους επέτρεπαν να κινούνται ελεύθερα. Ταυτόχρονα στο σατυρικό δράμα οι ηθοποιοί φορούσαν προβιές που πρόβαλλαν τη ζωώδη εικόνα του θεού Διονύσου. Την ίδια στιγμή τα προσωπίο ήταν το κύριο στοιχείο των παραστάσεων. Υπήρχαν σε πολλές παραλλαγές απεικονίζοντας γνώριμες φυσιογνωμίες. Μέσα από αυτά το κοινό αναγνώριζε το φύλλο, την ηλικία, την ψυχική διάθεση που απαιτούσε κάθε ρόλος. Διευκόλυναν επίσης το παίξιμο των γυναικείων ρόλων αφού οι ηθοποιοί ήταν μόνο αρσενικού γένους. Η αξία τους για την παράσταση ήταν τόσο μεγάλη, που οι χορηγοί τα φύλασσαν προσωπικά. Είχαν ειδικές ονομασίες: τα ανδρικά ονομάζονταν «ξυρίες άνδρες», «λευκοί άνδρες» κ.ά ενώ τα γυναικεία ονομάζονταν κατακόμοι, μεσοκόμοι κ.α. Πήλινα ή δερμάτινα, έντονα ζωγραφισμένα χωρίς να αποδίδουν διάφορους χαρακτήρες του ίδιου προσώπου, τα προσωπίο χρησίμευαν αφενός στην εξιδανίκευση των ηρώων

αφετέρου στην γέννηση κατάλληλων συναισθημάτων των θεατών. Χαρακτηριστικά ο Κώστας Γεωργουσόπουλος δηλώνει: Τα προσώπια παραπέμπουν στο ήθος των θεατρικών προσώπων γι' αυτό και οφείλουν να είναι ατομικά. Θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η έρευνα γύρω από τα ονόματα που πήραν μέσα στην ευρωπαϊκή γλώσσα.

ΠΩΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΥΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Σε μια πρώτη ενεργητική προσέγγιση των έργων τέχνης μπορούμε να :

- ✓ καθορίσουμε το διάγραμμα , το σχέδιο ενός έργου τέχνης. Αυτό μπορεί να γίνει αν η νηπιαγωγός σκισάρει με μολύβι (κάνει δηλαδή την πατιτούρα ενός έργου τέχνης). Μπορεί να χρησιμοποιήσει ριζόχαρτο και στη συνέχεια να το βγάλει φωτοτυπία σε κανονικό χαρτί. Έτσι τα παιδιά μπορούν να δουν το διάγραμμα και τα σχέδια του πίνακα χωρίς χρώμα.
- ✓ συμπληρώσουμε τις φωτοτυπίες έργων τέχνης. Οι φωτοτυπίες που θα δώσουμε στα παιδιά μπορούν να είναι τυπωμένες πολύ ή λίγο ή ακόμα και με άλλα τμήματα του έργου πιο έντονα και άλλα πιο αχνά. Για να μπορέσουμε να κάνουμε κάτι τέτοιο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το photoshop. Μπορούν τα παιδιά να κόβουν τμήματα του έργου να τα αφαιρούν, να τα αλλάζουν θέση, να προσθέτουν επιπλέον στοιχεία κι έτσι να απομονώνουν στοιχεία, να διαχωρίζουν, να ανασυνθέτουν το έργο και τελικά α το κατανοούν.
- ✓ δραματοποιήσουμε το περιεχόμενο ενός έργου τέχνης και να δημιουργήσουμε μια «παγωμένη εικόνα» την οποία μπορούμε να βγάλουμε φωτογραφία και να την τοποθετήσουμε δίπλα στο έργο, να συγκρίνουμε και

- να σχολιάσουμε το αποτέλεσμα. Η δραματοποίηση του περιεχομένου ενός έργου επιτρέπει την εμβάθυνση στις επιμέρους λεπτομέρειες
- ✓ επινοήσουμε ιστορίες φανταστικές που θα εμπνευστούμε από το έργο τέχνης.

Σε δεύτερη φάση μπορούμε να δημιουργήσουμε πορτρέτα ώστε να τα κατανοήσουμε:

- ✓ Αναλύοντας και ανασυντάσσοντας τα στοιχεία του έργου

Η ανάλυση ενός έργου τέχνης περιλαμβάνει **δυο επίπεδα**:

Το περιγραφικό:

Των στοιχείων που εμφανίζονται στο έργο τέχνης (άνθρωποι, ζώα, φυτά)

Των αντικειμένων που αναπαριστώνται

Της συμπεριφοράς και της στάσης των προσώπων, των ζώων κλπ

Των ενδυμάτων των κουστουμιών και των προσώπων

Των χρωμάτων που χρησιμοποιεί ο καλλιτέχνης

Το ερμηνευτικό:

Η ψυχική κατάσταση και τα συναισθήματα των προσώπων

Τις εντυπώσεις που προκαλεί στα παιδιά το έργο ως σύνολο

Τις σχέσεις μεταξύ των στοιχείων του πίνακα

Τους χρωματικούς συνδυασμούς

- Εκφράζοντας λεκτικά εντυπώσεις και συναισθήματα που μας προκαλεί το έργο, αλλά και συναισθήματα που πιστεύουμε πως «βγαίνουν» από το έργο τέχνης.
- Να συγκρίνουν τα παιδιά τις προσωπικές τους εντυπώσεις και να δουν αν μοιάζουν ή αν διαφέρουν.

Σε τρίτη φάση μπορούμε να δοκιμάσουμε να ερμηνεύσουμε τα έργα τέχνης μαζί με τα παιδιά με το να:

- καθορίσουμε τα στοιχεία που συνθέτουν το έργο τέχνης
- το χωρίσουμε σε μέρη και να το αναλύσουμε
- χρησιμοποιήσουμε διάφορες τεχνικές ανάλογες με τα έργα τέχνης που θα διαπραγματευτούμε
- «ερμηνεύουμε ένα έργο τέχνης»
- αναπτύξουμε δημιουργικότητα

Μια άλλη δραστηριότητα που μπορούμε να κάνουμε με τα παιδιά στα έργα που διαθέτουν ανθρώπινες φιγούρες είναι να κατασκευάσουμε μια κορνίζα από χαρτί του μέτρου (προτιμότερο είναι να μην είναι άσπρο αλλά σε κάποιο άλλο πιο έντονο χρώμα) μεγέθους 130cm με 80cm στο οποίο θα στέκεται κάθε παιδί και θα προσπαθεί να αναπαραστήσει τη φιγούρα που θα επιλέξει από το έργο τέχνης. Μπορούμε να βοηθάμε τα παιδιά κάνοντας ερωτήσεις όπως:

Πως είναι τα πόδια;

Πως είναι τα χέρια;

Δείτε τα μάτια, που κοιτάνε, πώς κοιτάνε;

Ο λαιμός και το κεφάλι;

Η στάση του σώματος;

Μια δραστηριότητα που μπορούμε να κάνουμε αφού έχουμε πειραματιστεί με άλλες δραστηριότητες είναι να «επεκτείνουμε» ένα έργο τέχνης, να το βάλουμε δηλαδή πάνω σε χαρτί του μέτρου και τα παιδιά να ζωγραφίσουν τη συνέχεια του έργου όπως αυτά τη φαντάζονται, προσθέτοντας στοιχεία και αναδομώντας ουσιαστικά το έργο τέχνης παίρνοντας μέρος στη δημιουργία του.

ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΕΙΑΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΞΕΛΩΓΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ:

- ✓ Ξυλομπογιές
- ✓ Δαχτυλομπογιές
- ✓ Κηρομπογιές
- ✓ Τέμπερες
- ✓ Ριζόχαρτο
- ✓ Γκοφρέ χαρτί
- ✓ Βελουτέ χαρτί
- ✓ Κομφετί και σερπαντίνες
- ✓ Αλουμινόχαρτο
- ✓ Χαρτιά περιτυλίγματος
- ✓ Πινέλα
- ✓ Μπλοκ με φύλλα για ζωγραφική με τέμπερες
- ✓ Χαρτόνι κάνσον
- ✓ Στρασάκια
- ✓ Μολύβια
- ✓ Ψαλίδια

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ Η ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Θα χρειαστούμε **αντίγραφα των έργων τέχνης** με τα οποία θέλουμε να ασχοληθούμε, που μπορούμε πολύ εύκολα να βρούμε στο διαδίκτυο και χαρτόνι **κάνσον ή ανάγλυφο** κομμένο έτσι ώστε να δημιουργεί μια «**κορνίζα**» γύρω από το έργο. Αυτό που μπορούμε να κάνουμε για να διευκολύνουμε τη διαδικασία είναι να χρησιμοποιούμε διαφορετικό χρώμα χαρτόνι ανάλογα με το είδος του πίνακα:

Κόκκινο για τα πορτρέτα

Κίτρινο για τα τοπία

Πράσινο για τη νεκρή φύση

Γαλάζιο για τα ζώα κλπ

Φυσικά καλό θα είναι αν έχουμε τη δυνατότητα να επισκεφτούμε με τα παιδιά σε μουσείο ή πινακοθήκη ή ακόμα και γκαλερί με πραγματικά έργα τέχνης για να δουν τα παιδιά από κοντά κάποια έργα και να περιηγηθούν σε ανάλογο χώρο τηρώντας κανόνες συμπεριφοράς αλλά και να βιώσουν αυτήν τη ξεχωριστή εμπειρία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα, ότι τα νήπια μέσα από αυτές τις δράσεις της αρχαίας τέχνης θα κατανοήσει με ποιο τρόπο τα τεχνουργήματα μιας κουλτούρας εκπληρώνουν τις φυσικές και ψυχολογικές ανάγκες των ανθρώπων. Επίσης, μέσω του αρχαίου θεάτρου θα καταλάβει εν μέρη και την σημασία που έχουν οι γιορτές και ότι το πιο σημαντικό μέρος σε ένα συμβάν είναι το πως νιώθουν οι άνθρωποι και πως θα εκφράσουν τα συναισθήματά τους μέσα από απλά <<σύμβολα>> της κουλτούρας μας. Εν κατακλείδι, θα καταφέρουν να αποκτήσουν και την προσωπική αίσθηση του εαυτού τους.

ΠΗΓΕΣ

<http://www.alfavita.gr/arhron/koinonia/29-koryfaia-arhaia-theatra-tis-elladas>

<http://www.kindykids.gr/teachers/various-articles/224-simasia-texnhs.html>

<http://www.kindykids.gr/teachers/various-articles/227-erga-texnis-drasthriothtes.html>

http://greekworldhistory.blogspot.gr/2013/08/blog-post_9.html

http://thesecretrealtruth.blogspot.com/2015/03/blog-post_3774.html

<http://www.diazoma.gr/200-Stuff-03-Diazoma/TheatroPedia-004.pdf>

<http://www.ekivolos.gr/To%20arxaio%20ellhniko%20theatro.htm>